

Передплата

на «РУСЛАНА» вносять:

в Австрії:

на цілий рік 20 кор.
на пів року 10 кор.
на чверть року 5 кор.
на місяць 1-70 кор.

За границею:

на цілий рік . . . 16 рублів
або 36 франків
на пів року 8 рублів
або 18 франків
Поодинокі число по 16 сот.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Пашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских свят о 5^{1/2} год. пополудни.

Редакция, администрация і експедиция «Руслана» під ч. 1. пл. Домбровського (Хорунщини). Експедиция місцева в Агенції Соколовського в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Реклямації неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надісланім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 с. від стрічки.

Ворохобня в Іспанії.

(X) В західній Європі від якогось часу проявляють ся великі робітничі ворохобні. З незначними виїмками обійшли ся они без проливу крови в Німеччині, Англії, Нідерляндах, Швеції й Норвегії а навіть в Данії, де робітники викликали майже загальну на весь край змову кількамісячну з домаганем о підвишене плати і довели до застанови всякої роботи. Лише в краях заселених горячокровим романським племенем доходило мало що не при всякій такій нагоді до проливу крови. Можна навіть сказати, що від кількох літ не проминув один день, щоби при нагоді робочої застанови у Франції, Італії або Іспанії не дійшло до боротьби поміж робітниками а поліцією або військовою асистенцією. Особливо Іспанія має те нещастє, що після всяких розривів і карлістичних зворушень та політичних неспокоїв стала видівнею найчастійше, найбільш розширених і найбільш кривавих робітничих рухів. Було-б се отже виїмкою з правила, наколи би від многих тижнів в найбільше промисловім і цвітучім місті іспанським, в головнім місті Каталонії, Барцельоні, споводована застанова металевих робітників обійшла ся без проливу крови.

Як довго розходило ся о звичайне домаганє підвишеня плати, можна ще було в половині минушого місяця сподівати ся, що застанова роботи металевих робітників, до якої прилучили ся опісля робітники інших промислів, покінчить ся в недалекій часі хоч не зовсім безкровно, то бодай не дуже грізно. Аналогічні неспокої з минушого року в Севілі, де кільканайцять днів настав повний розлад, в Овієдо, Віго і ин. подавали надію, що правительство зуміє запобігти вмішуваню анархічних елементів.

Тимчасом инакше склало ся. Барцельона була здавна табором анархізму, котрого ідеї легко находили послух у робітників, пригноблених нуждою в часі безробітє. Застанова роботи перемінила ся в загальну змову, з намови безсовісних, міжнародних проводирів скрайного анархізму. Оклики робітників «всі колеса стоять тихо, як захоче своє сильне рамя», або «покажіть раз капіталістичній верстві, що без робітників неможливе є суспільне житє», показують ясно, що тут вже не розходить ся о звичайний рух робітничий задля плати або роботи, але розкладові елементи бажають показати свою силу задля постраху і тероризму. О скілько використовують сю загальну змову для осягненя автономічної управи в Каталонії, се годі розслідити. Але факт, що Барцельона з 600.000-ним населенем zagrożена була голодом, що ворохобники узброєні револьверами і иньшим оружєм брали ся вже до барикад, а против розлучених мас треба було виточити аж гармати, показує, що рух в Каталонії прибрав уже вельми грізний характер. Положенє стало тим грізнійшим, коли з всіх сторін держави висилано вій-

ско для втихомирєня збунтованої Каталонії, а тимчасом в иньших сторонах Іспанії застановлено роботу і викликано уличні пєспокої, щоби показати солідарність робітників цілого краю.

В кортежах в Мадриді з одного боку докорювано правительству недостачею енергії в поборюваню сего бунту, з другого боку обвинювано саму державу, що застоєм в соціальнім законодавстві довела до сумного економічного положеня, яке дало повід до таких грізних розривів робітничих. Хоч міністер війни Вайлер ще перед кількома днями заявив в сенаті, що положенє в Барцельоні «ані не поправило ся, ані не погіршило ся», однак з телеграфічних відомостей видно, що заведений виїмковий стан, оповіщенє наглих судів, застанова горожанських свобод причинили ся до втихомирєня розривів. Такими строгими мірами повело ся правительству довести до спокою, але сї грізні події в північно східній і східній Іспанії показують наглядно, до чого анархістична пропаганда може довести населенє. Економічну нужду тим способом поборювати, що роботящих і з роботи живючих людей насильно відриває ся від роботи, руйнує ся фабрики, варстати, твори штуки, двірці і иньні будинки, що нищить ся публичне добро, се можуть лише видумати такі елементи, з яких доповняють ся ряди анархістів. Се нагадує зовсім часи Робеспєра і терористів. Але щоби таким елементам витрутити оружє з рук, не досить строгих мєр, але держави і правительства повинні законодатною дорогою перевести відповідні сучасним потребам економічним соціальні реформи, подбати про поправу долі робітничих верств, а тоді пропаганда анархічних елементів не найде в тих верствах послуху.

Д О П И С ь

(Шевченкові роковини).

З Відня.

З Відня ми одержали дві дописи про Шевченкове сьвято між руско-українською молодіжню. Містимо обі, бо они взіймно доповняють себе.

Вечерниці в честь Тараса Шевченка, устроює що-року українська суспільність — се не проста розривка. Се велике народне сьвято, се звак, що в наших серцях не вигасли ідеї та бажання великого генія, се — так сказати-б — маніфєст української душі. І ддятого то обходить ся їх усе по можности як найвеличавійше, а настрої на них звичайно дуже поважний. Так дієть ся на цілій Україні, на тій землі, де жив наш незабутній Тарас. Щож дєперва говорити про се сьвято на чужині, далеко від родини. Ту, де нам дорогий кожний звук рідної мови, ту набирає воно далеко більшого значіня. Роковини смерти Шевченка сьвяткуємо ми ту не лиш ддятого, щоби тим віддати йому честь, як нашому найбільшому генієви, але ми сьвяткуємо їх і ддятого, щоби подякувати йому за се, що він відізвав ся до нас ріднім словом — а воно на чужині для нас найдорожший скарб. І тому ту докладаєть ся еще більше сил, щоби звелічати

пам'ять того чоловіка, щоби показати перед другими, що: «Ще не вмерла Україна!»

От такими думками — здаєть ся — переняла ся громада української молодіжи висших шкіл у Відні, коли устроювала в пятницю 21. лютого с. р. концерт в честь Тараса Шевченка. І справді, як поважні були приготования до сего концерту, так і поважно він випав — він повів ся під кожним зглядом так знаменито, як тільки можна було бажати собі того, а кожний, хто був на нїм, мусів винести з него як найприятнійше вражєнє.

Перед 8. годиною зачала простора саяла Ронахєра (I. Schellingasse 4.) наповняти ся публичкою і незадовго знайшло ся ту доволі багато осіб. Прибула сюда майже ціла українська колонія у Відні, прибуло також багато чужих. Між иньшими замітив я шістьох послів, а то ин.: Барвінського, Романчука, Гладішовського, Яворського, Пігуляка та Дашинського. Явило ся також багато пань, а і представителі військового та урядничого стану не лишились позаду. З чужих народностей мож було зауважити найбільше Німців, Чехів, Словінців та Поляків, було також багато відпоручників ріжних товариств (послідних можна було пізнати по лєнтах).

По 8. годині заінагурував п. Косєвич концерт короткою, але чудовою промовою, в котрій звернув ся до Тараса, яко нашого генія. Потім розпочали ся артистичні продукції.

Незвичайно велике вражєнє робив хор під умілою дригентурою п. В. Лозинського — так своєю численністю і добірністю голосів, як і надєподіванє хорошим виконанем поодинових частий. Справді, се велика заслуга п. Лозинського, котрий зумів так знаменито провадити хором, що він чудував всіх своїм незвичайно вдалим виконанем. При тім треба з признанем піднести сольові партії (особливо при псалмі: «Блажен муж») ин.: Черкавського, Яворського та Лозинського.

А вжеж кульмінаційною точкою концерту були продукції нашого артиста-земляка, оперового сьпівача з Франкфурта над Меном, п. Менцінського. Своім незвичайно приятним голосом прямо електризував він публичку, а грімкі оплески та лавровий вінець були заслуженою нагородою сьпівача.

Також прєгарні були музичні часті концерту. Віртуоз скрипкар, п. Дяків, і знаменитий пиїст, п. Гузар, були справдішною окрасою вечерниці.

З признанем треба піднести і деклямацію («Кавказ» Шевченка) п. Мєлєня, котрий в артистичнім виді передав публиці одну з найкрасших поєм нашого генія. — Концерт скінчив ся около пів до 12.

Потім наступив офіційальний комерс, в котрім взяли участь майже всі, що були присутні на концерті. Комерс отворив п. Евг. Бурачинський промовою, в котрій подякував гостям за се, що численною присутністю піднесли повагу Шевченківського сьвята, а в першій мірі звернув ся з подякою до пп. Менцінського і Дякова за се, що своєю участю в продукціях причинились до звелічания концерту. Опісля запропонував на провідника комерсу д-ра Яросєвича, а на заступника д-ра Коса. Відтак посинали ся численні промови, котрі для розвеселєня перемішувано милозвучними піснями.

Промовляв п. Менцінський, говорячи, що ому нема за що дякувати, бо він уважав своїм

обов'язком причинитись як-небудь до відсвяткування пам'яті генія України.

Опісля повитав п. Косевич у довшій промові відіоручників інших народів і пояснив їм становище українських сецесіоністів супроти інших націй, особливо Поляків та Великокоросів. Наконєць взніс тоасть на збртанє поступових елементів усіх народів

Потім промовляв в імені чеського народа Чех Главіч. Говорив по українськи. Заявив симпатію українській молодіжці, а погорду кацапам, про котрих сказав, що не хоче їх навіть називати, і запросив сецесіоністів в імені всіх Чехів до Праги на університет.

По нім заявив симпатію «дорогій українській молодіжці» Словінець Біліб. Говорив по словінськи.

Промовляло ще багато зпоміж Українців: пп. В. Лозинський, М. Лозинський, Пасічник (в імені робітничого товариства «Поступ») і т. д.

Відчитано також телеграми, котрі наспіли до вечеркового комітету, а то з: Праги, Коломаї, Станіславава, Радимна, Куткова, Чернівців, Риму, Львова і т. д. Прибув також письменний привіт від громади Великокоросів у Відні.

Комерс скінчив ся около 2. години. Всі гості розійшли ся в піднесенім настрою.

(Δ) Українсько-руська молодіж тутешних вишних шкіл устроїла дня 21. н. ст. лютого с. р. в пам'ять ХІІ-их роковин смерті Шевченка концерт в концертній салі Ронахера. Не знаючи докладно місцевих відносан, вибрав комітет молодіжці не зовсім пригідний на таку ціль день і задля того менше згромадило ся гостей, як можна було сподівати ся, хоч прибули деякі Русини навіть з подальших сторін, як н. пр. лікар др. Турин з подругою. Окрім всіх руских послів явили ся також з чеських послів др. Шілені, др. Грубі, др. Стоян, словінський посол др. Жітнік, радник двору Підляшецький з родиною, полковник Павлюх з родиною, пні Кобриньска, Ясеницка і Окуневска, секретар надвornoї канцелярії Левицький і інші. Прибула також численно академічна молодіж інших славянських народностей.

З артистичного боку однак випав концерт сьвітло і зробив на всіх присутних тим миліше вражінє, що і програма містила майже виключно наші народні твори і виконано її власними силами. Концерт відкрив слухач прав Косевич коротенькою промовою вступною, в якій зазначив, що святкування роковин Шевченкових не відбуває ся у нас для звичаю лише, але з

глибокого почуття для ідеї правди і волі, за яку боров ся Тарас.

Хоральні продукції: Лисенка «На проу» «Народні пісні», Ніщинського «Закувала та сива завуля» і Ніжанковського «Славянські гимни» виконав мужеский хор зовсім поправно і викликав ними велике вражінє. Так само поправно випав «Блажен муж» Бортияньського, в котрім визначили ся дїригент Віктор Лозинський і Черкавський в сольових партиях. Менше удачно випало Лисенка Quodlibet. П. Володимир Гузар, слухач медицини, викликав вражінє грою на фортеп'яні «Думки і коломийки», а консерваторист Дяків скрипковим концертом, хоч радше були-б ми бажали почути щось свого рідного, замість М. Бруха композиції. Кульмінаційною точкою були сольові співви опериста франкфуртського п. Мендїньського. З великим зрозумінєм виконав він Лисенка «Гетьмани» і був приневолений задля неумовляючих оплесків заспівати «Якби мені, мамо, наместо», знаменито інтерпретував Лисенка «Мені однаково» і «За думою дума», почім ще мусів додати народну пісню «Ой в неділю ранесенько брала вдова лен дрібненький».

Слабою точкою концерту була деклямація, позаяк декляматор п. Мелець має щепелаву вимову і слабкий голос, щоби міг відповідно віддати такий твір як «Кавказ» Шевченка. Концерт протягнув ся до 1/2 12-ої і лишив у всіх вельми миле вражінє.

Після концерту відбув ся в тійже салі комерс, на яким п. Косевич мав промову, котра не зовсім гармонізувала із вступною его річю. Боротьба за ідею українсько-руського університету має неподільну симпатію всіх верств українського народу, однак треба тямити, що здійсненє сеї ідеї, осягненє сеї високої ціли можливе лише оружїєм поважної, строгої і невсипучої науки, а не «пустословієм», тимто як-раз Шевченкові роковини повинні були насунути на тямку его заповіт «Учіте ся, брати мої» і переводити его в дійсність, замість того, бо инакше буде лише «великих слів велика сила, та й більш нічого». Се наша щира, хоч може декому неміла правда.

Загальні збори Товариства ім. Котляревського.

Дня 23. с. м. в льокалі тов. «Руска Бесіда» у Львові відбули ся загальні збори Українсько-руського драматичного Товариства ім. Котляревського, в присутности майже самої молодіжці, бо старші львівські Русини звернули всю

енергію на вибори до міської ради і на вічах організують міщан-Русинів. Межи зібраними був Кружок українських дівчат в комплекті, бо як-раз мав перед тим відчит, дальше були молоді екс-академики і урядники і кількох старших Русинів.

Збори отворив голова товариства проф. Іл. Огоновський гарною промовою, з якої наведемо деякі важніші моменти, а наша суспільність най собі решту доспівас. Бесідник зачав: «Три літа минуло, як наша академічна молодіж завязала Товариство ім. Котляревського, щоби сконцентрувати роздроблені заходи около будови русько-українського театру. Коли вислід дотерішньої діяльності Товариства не зовсім вдоволяючий, то вину за се поносить наша суспільність. Хоч яка внесла ціль нашого Товариства, то у загалу она не викликала потрібного заінтересованя». Дальше бесідник порівнує Товариство ім. Котляревського з Руск. товариством педагогічним, яке також мимо своєї так наглядної конечности і діяльности не заінтересувало ширшого загалу і колиб на се оглядало ся, то давно повинно перестати існувати. Тоз ім. Котляревського сповнило би свою ціль в недалекім часі, если би загал піддержав его так, як оно на се заслугоє. Руський нарід не є так убогий, коли протягом недового часу зложив до 60 тисяч на сецесіоністів. Причину рівнодушности загалу зглядом Тов. ім. Котляревського бачить бесідник в тім, що товариство лише брало би складки і вкладки, а в заміну за те нічого не дає — і замічає, що Виділ застановляв ся над видавництвом популярних драматичних творів, які так потрібні для аматорських кружків при читальнях на провінції. В сій справі Виділ поробив стараня: завдяки пос. Барвіньського одержав з Праги кільканацять популярних драматичних творів чеських, з яких деякі появлять ся в руськім перекладі. Виділ Товариства має надію видати деякі з творів присланих на конкурс красового виділу, який мав покінчити ся ще в грудні м. р., але з якихсь незвісних(?) причин конкурсова анкета не зібрала ся ще доси. — Бесідник має надію, що Товариство розвинє ся тоді, як пічне видавати власну бібліотеку і за вкладки подасть членам винагороду про померших в сім році членів Товариства: бл. п. Вол. Утриска, Мик. Копровського, Гр. Врецьону і Котовича, а збори повстанєм з місць почили пам'ять покійних. Вкінци проф. Огоновський подякував товариствам «Руській Бесіді» і «Дністови» за відступленє льокалів на засіданя Виділу і на збори.

Розвій понятя електрону.

Відчит В. Кауфманна.*)

(За дозволом автора переклав др. В. Левцький).

В історії поступу знаня можна часто спостеречи, що погляди, признані давно за перестарілі, а через се заклинєні, вертають нараз до давнішого признав, хотя в дещо змінєнім виді. Дуже інтересний примір представляє в тім згляді наворот поглядів на явища електричні, про який маю честь нині на тім місци здати справу.

Новітна теория проав електричних та тісно з ними звязаних проав оптичних — теория, яку коротко назвати можна «теорією електронів» — творить під многими зглядями поворот до поглядів, які висказали в семім та осьмім десятиліттю минулого столітя Вільгельм Вебер та Цельнер (Zöllner), поглядів змодифікованих опісля під впливом дослідів Максвелля та Герца. Вебер уважав прояву електричну за вислід діланя елементарних частинок електричних, т. зв. атомів електричних; їх взаїмне діланє на себе мало зависіти не лиш від їх положєня, але також і від їх сорозмірної скорости та прискоре-

ня. На основі своєї гіпотези зміг Вебер описати цілковито звісні тоді прояви електродинамічні, а навіть пояснити способом, що під зглядом якостним зовсім вдоволяв, пропорціональність проаву електричного та термічного в металах, як також гіпотетичні частинні токи Ампера в магнетях. Наколи мимо сего теория Вебера не найшла загального признав серед сучасних фізиків, то причини сего глядіти треба в тім, що більшість проав електродинамічних, наколи їх розбирано на дорозі чисто проявовій, феноменологічній, та представляно в рівнанях ріжничкових, показалась в тій формі далеко простійша та догіднійша до ужитку, чим взори Вебера. Крім сего завважити треба, що Вебер не зробив ніякої проби, щоби бодай в приближеню обчислити величину принятих через себе атомів електричних, або порівнати виследи такого рахунку з іншими проявами частинними. Вкінци причинилось до сего відємного виследи і се, що під впливом дослідів Faraday'a та Maxwell'a признано загалом, що в розслідуваню проав електричних та магнетних треба понятя безпосередного діланя на віддалєнє заступити понятєм безпосередного, тяглого переносєня з місця на місце, а право Вебера не відповідало сій умові, яку, як се побіжно зазначимо, висказав Гаусс в письмі до Вебера ще в році 1845. Роботи Maxwell'a, оголошені в р. 1861. та 1863, опісля зібрані в р. 1873. в его славнозвісній «Трактаті електричности та магнетизму», а на останку визначне стверженє виследи Maxwell'a Гертцом в р. 1887. завдали рішучий удар поглядам Вебера.

Дійсно при помочи формул Maxwell'a, які лишєні зовсім понятя атомістичних, можна було

обняти основні прояви електричні рівно добре, як при помочи давніших, що опирали ся на діланю на віддалє; а відкриті в тім часі філі¹⁾ Гертца можна було зрозуміти виключно на основі теорії Maxwell'a.

О скілько видає ся, се власне знамените поводженє заслїпило первісно дослідників та відвернуло їх увагу від недостач теорії Maxwell'a для дуже чутливих прояв оптичних. Дроганя сьвітляні мали бути після Maxwell'a не механічними, але електричними дроганями етеру; дві вже незмінні (сталі), що при їх помочи Maxwell означав електричне та магнетне поведєнє кожного тіла (с. в. стала діелектрична²⁾ та стала магнетна), мали рішати про спроможність заломаня сьвітла даного тіла. Звідси вивів Maxwell тверженє, що сочинник заломаня оптич-

¹⁾ електричні (примітка пер.).

²⁾ Maxwell збудував т. зв. електро-магнетну теорию сьвітла; після неї дроганя етеру, які є причиною проав оптичних, є ідентичні з дроганями електро-магнетними. Між явищами оптичними а електро-магнетними заходить після сеї теорії близьке посвочєнє. А що, після Maxwell'a, енергія електрична та магнетна містить ся не в провідниках, як давнійше думано, але в діелектриках (себ-то ізоляторах), тому т. зв. стала діелектрична, с. в. певне число стале, яке характеризує кожний ізолятор електричний, відгравє в теорії сьвітла Maxwell'a перворядну ролю. Слабою стороною теорії Maxwell'a були течі прозачні, особливо т. зв. електроніни, які під впливом току електричного підлягають електронізі, т. є розпадають ся на дві часті (йони), з яких одна виступає при т. зв. катоді (відємній), друга при аноді (додатнім бігуні електричній) — (примітка пер.).

*) Відчит сей виголосив Кауфманн, доцент університету в Гетінген, на 73. з'їзді природописців німецьких в Гамбурзі 25. вересня 1901. р. Так як сей відчит кидав ярке сьвітло на найновіші погляди сучасної фізики на істоту матерії, приняв ся я за перевід его в надії, що така важна квестія філософічно-фізична, як будова вийшого сьвіта, зможе зацікавити і ширші, нефахові круги. В. Л.

З порядку денного секретар п. Боцюрків відчитав справоздане з діяльності Виділу за минулий рік: Виділ відбув 16 засідань і на них займав ся справами літературної і артист.-технічної секції, пляном театру, придбанем фондів, заснованем філії на провінції, устроюванем відчитів і т. ин.

Справоздане касове відчитав заст. касира п. Юстин Ганкевич. Приходи виносили 1.109.50 К, а розходи 405.80 К — чистий дохід 703.70 К. Майно товариства з нинішнім днем виносить 2.854.53 К, зложених на щадничі книжочки і в цінних наперах. Членів має Товариство 363. По справозданях промовляв пп. Микола Заячківський, О. Шухович і Максимович, почім збори ухвалили Виділови абсолюторію.

Дальшою точкою порядку денного був вибір нового Виділу. Вибрано головою одностороною через аклямацію знова проф. Іларія Огоновського, а заступником голови п. Миколу Заячківського. До Виділу війшли: пп. Л. Боцюрків, Вяч. Гарасплович, Юст. Ганкевич, Сев. Гурук, Осип Шухевич Теод. Гуль, п-ні Гнатюкова, о. Мохнацкий, п. Т. Купчинський і Л. Чапельський; заступниками виділових вибрано: п-ну Дарию Шухевичівну, пп. Костишина, Ол. Левицького і Вол. Гватишака. До контрольної комісії війшли пп. Максимович і Малай, урядники «Дністра» і Волод. Темницький, студ. прав.

До зміни статута не прийшло задля браку потрібного числа членів, як сего вимагає дотерішній статут Товариства.

При внесеннях забірали голос п. Мик. Заячківський, проф. Петро Огоновський і п-на Д. Шухевичівна.

Збори покінчили ся по 7. год. вечером подякою голови Товариства зібраним за присутність.

НОВИНИ.

— **Календар.** Ві в торник: гр.-кат. Мелетія; рим.-кат. Вікторіа. — В середу: гр.-кат. Мартиніяна; рим.-кат. Александра.

— **Концерт Шевченка в Кракові.** Наша академічна молодіж в Кракові уряджує дня 7. марця величавий концерт в пам'ять великого Кобзаря України. Концертний комітет докладає всяких старань, щоби перед краківською публікою як слід відсвяткувати пам'ять Тараса і дати польській публіці пізнати виступити красу та величавість рускої пісні. Побіч хоральних точок програми, які виконає добре вишколеній хор академіків, немалою прикрасою концерту будуть сольові співу наших артистів-співаків світової слави. До тепер участь свою приобщила п. Ф. Лопатинська, артистка львівського театру, а крім

того виступить зі сольовим співом один з наших оперових співаків, що за границями краю в'єднав собі широку славу.

Концерт сей відбуде ся в салі краківського театру, як се заповідають афіши, виконані артистично студентом краківської академії штук п. Жуком. Вівєта на афішах представляє ся дуже велично. Дві принади Українки грають на п'янофорті, побіч них нидіють зі справдешним артизмом змальовані символи української музики та пісні, а серед того артистичного міле царює безсмертний батько України.

— **3 Наукового Товариства ім. Шевченка.** Засідане історично-філософської секції буде дня 26. лютого в середу о год. 6^{1/2}, вечером із таким порядком: 1) Проф. М. Грушевський: Чи маємо автентичні грамоти князя Льва? 2) Др. І. Франко: Нові праці до історії польської суспільности на Україні в першій половині XIX віка.

— **Ювілейні торжества.** З Перемишля пишуть нам: З нагоди 25-літнього понтифікату Папи Льва XIII відбули ся в Перемишлі торжественні богослуження. В четвер дня 20. с. м. була торжественна Служба Божа для шкільної молодіжи, яку відправив о. митрат Волошинський в товаристві оо. крилошан і катехитів. В неділю відбула ся архієрейська Служба Божа о год. 10. Взяти в ній участь Архиврей з всіма крилошанами і повною асистею. На Богослуженю були представителі всіх властей, політичної, адміністративної і військості. Ціла церква була битком заповнена вірними, до яких виголосив відповідну, прекрасну проповідь Преосв. єпископ Константин. Служба Божа скінчила ся суїлікацією і піснюю благодарственою. В часі Служби Божої співав хор прекрасно під вправною діригентурою військового капелана о. Садовського. Вечером того дня відбула ся Академія в честь великого Папи. В Академії брали участь Русини і Поляки.

З Дрогобича пишуть нам: Християнська молодіж ц. к. гімназії в Дрогобичі відсвяткувала 25-літній ювілей понтифікату Св'ятішого Отця Льва XIII поранком торжественним, котрий устроїла в авлі гімназійній дня 20. с. м. О год. 9. зібрала ся молодіж в шкільнім будинку. Відтак удали ся ученики під проводом учителів до костела і до церкви св. Тройці, де катехит відправив співану літургію в ослуженю о. Ієсуса і одного клирика Ч. св. В. В., а при кінці відсвятковано «Тебе Бога хвалим» і многолітствіє О 10. год. начав ся поранок в авлі пристроєній зеленню та коврами і погрудем ювілята, котре ученики самі нарисували. (Є то одинокка гімназія, де рисунки суть обовязковим предметом, сего року вже в 8. класі). Явили ся всі члени учительського збору разом з директором. Хор учеників під управою проф. Луцка відсвяткував кантату «Днес день св'ятий». Катехит о. Цетнарський представив життєвсь і діяльність Льва XIII для Поляків. Учень Седяк відчитав стих Габури в честь Льва XIII. По відсвяткуваню хором Бортианського «Всі язичи» відчитав учень Петрикевич молитву к Пречистій Льва XIII в переводі рускім, а катехит о. Кмьт представив діяльність папи Льва XIII в напрямі

соединення церквей, а також для Русинів вчашности. Поранок закінчив ся відсвяткуванем многолітствія ювілятові о 12. год. полишаючи примну згадку.

Читальня «Просвіти» в Любачеві устроює 23. с. м. (в неділю) о 8. год. вечером в пам'ять ювілея Папи Льва XIII.

— **Українська Громада в Празі** завязалась дня 14. лютого с. р. Цілю товариства є так моральна як і материяльна підмова своїх членів. Виділ уконститував ся в слідуєчий спосіб: 1) голова, Іван Брик; 2) заст. гол., Лев Ганкевич; 3) касир, Роман Цегельський; 4) бібліотекар, Витовт Гошовський; 5) писар, Остап Луцький; 6) господар, Кость Балицький; 7) заст. вид., Гриць Тимошук; 8) контр. комісія: Метислав Січинський і Денис Коморовський.

— **3 красового виділу.** Красвий виділ заіменував членами постійної комісії промислової на біжучу каденцію соймову: Леопольда Бачевського, Артура Беніса, Ін. Древновського, Н. Франкого, Авт. Гурайського, Юл. Леа, Мих. Михальського, Арнольда Навратіля, Брон. Падлевського, Ів. Ротера, Ант. Стефановича, Авт. Солтинського, Володисл. Стесловича, Волод. Шухевича Йос. Вчеляка, Йос. Верещинського і Альфреда Згурського. Перше засідане комісії відбуде ся дня 24. с. м. в салі парад красового виділу.

— **Пощестні недуги у Львові.** В першій половині с. м. після звіту міського фізикату занедужало: на віспу 4 особи (1 померла); на шарклатину 12 осіб (5 померли); на черевний тиф 4 особи; коклюш 4 особи (4 померли); на червонку 1; на дифтерію 1, а на інфлюєнцію 48 осіб (1 померла).

— **Іменованя.** Міністер просвіти іменував шкільними інспекторами окружними в IX кл. ранги старших учителів: Івана Шумського зі Старого Самбора для округу Камінка струм., Николая Сташкевича з Галича для округу Перемишляни і Іандора Пйотровського з Коломиї для округу Турка Старий Самбір.

— **Напад на священика.** В селі Вільки коло Ковна три замасковані розбішакі напали в ночи на мешкане кс. Новицького, звязали его і службу і зрабували 2.000 рублів. Розбішаків — як звичайно — не висліджено.

— **На залізницях** Вигнанка-Скала, Потурорі-Острів, Березовиця, Борки великі-Грималів, Чортків-Гусятин, Біла чортківська-Заліщики і Тересін-Борщів привернено рух поїздів, здержаний задля сніжних заметіль.

— **Подяка.** Виділ товариства «Українська Громада в Празі» складає горячу подяку високоповажаним Панам проф.: др. ради дв. І. Горбачевському і др. Пулюєви за їх щедрий даток в сумі по 60 корон. За Виділ: *Іван Брик*, голова; *Остап Луцький*, писар.

— **На книжочку вкладову Товариства взаімн. кредиту «Дністер» ч 1800** на фонд заомоговий для академічної молодіжи вплинули дня 22. і 23. лютого с. р. дальші датки в сумі 230 К 27 с.; по день 23. лютого включно вплинуло **54.350 К 86 с.**

ного мусить бути рівний квадратовому коріневи зі сталої діелектричної. Се право, якому деякі тіла вдовалили, стрінуло однак у многих тіл на поважні перепони, а много тіл, пр. вода, відступали від сего права так, що виглядало, мовби ся теорія в першій виді не могла вистарчати. При дальших дослідах сочинник заломаня світла виказував деяку зависимість від барви, а сей зависимости згадана теорія ніяк не могла вияснити.

Попри се, еще в р. 1874. Гельмгольтц (Helmholtz), по не зовсім вдатних пробах Сельмейєра, сотворив механічну теорію розціплення барв, якої засада спочиває в тім, що частинки тіл улягають відповідним характеристичним дроганям.

В р. 1880, отже тоді, коли в Німеччині електро-магнетній теорії світла невелику приписувано вагу, доказав Лорентц (Lorentz), що так само, як в давній механічній теорії, можна сотворити підставу електро-магнетної теорії світла, наколи приймем, що кожда поодинокка частинка творить точку вихідну дрогань електричних о певнім означенім періоді (навороті). «Приймім — каже Лорентц — що в кожній частинці тіла існує кілька точок материяльних, з яких однак лиш один з нарядом (ладунком) *e* та масою *m* є рухомий». З сего заложеня виводить він дальше права розціплення світла.

Насуває ся ту питанє: що приневолює нас до заложеня, що в кожнім тілі прозračнім існують частинки наелектризовані? Відповідь на се питанє находимо в царині прояв, до якої теорія Maxwell'a тяжко давала ся стосувати і яку з сей причини розбурано доси майже без виімку з давньої точки погляду. Маю на гадці

прояви електролізи. Право Faraday'a каже, що на случай перецливу току електричного через електроліт, на електродах¹⁾, по причині діланя одиниці току, виділяють ся хемічно рівноважні скількості тіл; явище се представити проте можна в сей спосіб, немов би кожда вартість хемічна поодиноккого йона, який мандрує в електроліті, була звязана з незмінною скількостію електричності додатної або від'ємної.

І ось в 1881. р. в промові в честь Faraday'a вказує Гельмгольтц, що право Faraday'a приневолює нас конче признати існуванє атомів електричних. Бо наколи наладовані атоми хемічні, названі через Faraday'a йонами с. є «мандруючими», виділяють ся на електродах в формі індиферентній, мусить проте очевидно наступити на електродах втрата набою або також частинна его заміна конштом протівного набою. Так як се явище не може слідувати сейчас, проте треба заключати, що набої існують бодай через хвилину независимо, і дуже просте видаєть ся нам розслідуванє сей одиниці набою, яко електричного елемента або електричного набою. Наколи отже індиферентна частинка хльораку содового²⁾, NaCl, розпадає ся в хвилі розпущеня в воді на додатний атом соду Na і на від'ємний атом хльору Cl, то видає ся нам імовірним, що атоми соду та хльору мали ті набої ще перед розпущенем, а не показували сего тому, що набой додатний рівнав ся від'ємному. Наколи однак зобразимо собі, що луч світла проникає криштал соли, то набой ті, а також звязані з ними атоми мусять підлягати

дроганям і впливати на рух світла. Ті електроістичні набої становлять тому в тілах прозračних дрогаючі частинки електричні; сила їх взаімного притяганя творить, як сего доказав Гельмгольтц, переважну часть сили хемічного посвоєчєня (Verwandtschaft).

Наколи отже, як я се висше зазначив, плян будучого будинку електромагнетної теорії світла начеркнув був ще в 1880. р. Г. А. Лорентц, а еще далеко скорше Вебер, то однак минуло цілих десять літ, заки під впливом відкритя Гайнріха Гертца почато зносити і складати цеглу під его будову. Праці Ріхарца, Еберта і Johnston'a Stoney'a між р. 1890. а 1893., посвячені переважно розслідуваню механізма висиланя світла через світячі гази, творять першу пробу обчисленя на основі вислідів кінетичної теорії газів величини прийнятих Гельмгольтцом частинок електричності, яким Stoney надав загально днесь прийнятю назву «електронів».

Вислід тих обчислень є далекоюглий з того згляду, бо показує нам, що тим робом числа одержані не є зовсім незгідні з вислідами інших дослідів.

І так: Еберт виказав, що амплітуда дрогань електронів в світячій парі соду може творити що найбільше дрібну часть проміру частинкового, щоби могла викликати промінюванє, якого напругу безглядну експериментально означив E. Wiedemann.

(Дальше буде).

¹⁾ Себ-то бігунах електричних (пер.).

²⁾ Сіль кухонна пер.).

Телеграми.

Відень, 24. лютого. Sonn- u. Montags-Ztg. обчислює, що генеральна дискусія над бюджетом потребає ще два засідання: нинішнє і завтрашнє. Деякі сторонництва як християнсько-соціальне і центрум, упирають ся, щоби побіч бюджету полагоджено також справу речинцевої торгівлі збіжем, в такім разі палата зібрала би ся ще по великодних святах.

Триест, 24. лютого. Вчора арештовано тут знов 24 осіб за різні ексцеси, крадіжки і волокитство.

Новий Йорк, 24. лютого. Парохід «Кронпринц Вільгельм», на якого помості є кн. Генрих пруский, брат цісаря Вільгельма, прибув до пристани при сприяючій погоді. На прибуті корабля очікували товпи публіки. На помості всі здорові.

Ялта, 24. лютого. Стан здоров'я Льва Толстого завсігди ще небезпечний, хотий послідний бюлетин стверджує поліпшенє. Запаленє уступає.

Рим, 24. лютого. Король конферував вчера довший час з Занарделім. Як дневники доносять, король обстає при тім, щоби Занарделі обняв місію утвореня кабінету.

Лондон, 24. лютого. Standard доносить з Преторії, що Девет в 800 людьми перебив ся вночі з дня 10. на 11. с. м. через ліній блок-гавзів 10 миль на захід від Сіндлей. Кількох Бурів, висланих передом, перервало величезний дріт і тим способом уможливили перехід цілому відділові.

Барцельона, 24. лютого. Агенція Фабра доносить: Вчера через цілий день панував супокій і загально думають, що ексцеси більше не повторять ся. Арештованя анархістів требають дальше. Після розліплених оголошень нині розпочнуть ся виклади на університеті. Трамвай і инші транспортів підприємства підняли рух наново. Також в багаті фабриках розпочали працю. Генеральний капітан висказав надію, що всі робітники повернуть до праці.

COLOSSEUM Ernesta Thorna.

у Львові, в пасажи „ГЕРМАНА“ ул. Сєнішна Небувала, сензацийна програма!

від 15. до 28. лютого 1902.

При співучасті військової музики 24. п. п.

1) Увертура і кінематограф. 2) Велика песя пантоміна В. Імманса п. з. «Пригода на ловах», в якій беруть участь 1 пані, 2 пани і 9 гарних расових псів. 3) La i Do, парискі співачки уличні. 4) Дружина Shilly, еволюції єгипетских крокодильв. 5) Eva Haller, найзнаменитша давська субретка. 6) Brandini Trio, феномональні акробати. 7) Les Pontès, гарний терцет трансформаційний. 8) The Niagara's, подорож на телеграфічнім дроті. 9) Les trois Denusé, комічні віртуози. — 10) Американський біоскоп, нова серия образів.

Що дня о 8. год. вечером велике представленє. В неділю і свята два представлення. Щопятниці High-Life представленє. Білети вчасніше можна замовляти і набути в конторі Пльона при ул. Кароля Людвика ч. 9. у Львові.

— 1746 ЗАСНОВАНЯ 1892 —

Товариство взаїмних обезпечень

Львів, ринок ч. 10. (дім «Просвіти»).

є одним руским Товариством асекураційним.

Фонди «Дністра» з днем 31. грудня 1901.

Дністер

Фонд резервовий	386 402 кор. 83 сот.	равом 645.383 кор. 59. сот.
Резерва премій	205 227 " " "	
Резерва спеціальна	6.000 " " "	
Фонд емеритальний	47.753 " 76 "	

«Дністер» обезпечав будинки як також збіже і нашу против шкід огневих. Всі три Ви. Ординарияти припоручили «Дністер» Вч. Духовенству і всім вірним.

Оплата премій в «Дністрі» є уміркована, а чистий зиск — надвижку з оплат — розділяє

«Дністер» межі своїх членів яко звороти. В р. 1900 і 1901. вносить зворот 8%. Шкоди виплачує «Дністер» дуже скоро, а оцінку шкід переводить разом з делегатом і 2 членами місцевими. До 31. грудня 1901. виплатив «Дністер» 5.075 відшкодовань в сумі 2,656 787 кор.

Члени «Дністра» можуть без перешкоди затягати позички в Банку кравім і касах ощадности, бо каси ті приймають поліси «Дністра» при позичках гіпотечних

На жите можна обезпечати через «Дністер» — капітали на дожитє, посмертні капітали, посаги, ренти і т. д. — краківським Товариством, а з провізії від тих обезпечень відступає «Дністер» часті на рускі добродійні цілі

Агенції передає «Дністер» радо селянам, господарям, особливо де нема «Дністра». Агенти заробили 349 486 кор. провізії

Селяне! убагайте ся тільки о агентні «Дністра»

Від огню обезпечайте ся тільки в «Дністрі».

На жите обезпечайте ся тільки через «Дністер».

НАКЛАД А. ХОЙНАЦКОГО.

Бернстерне Бернсон.

LABOREMUS

драма в 3 актах,

переложена після авторизованого, німецького виданя Львом Лопатинським.

Модерна тема і модерне наскрізь єї переведенє. Диялог є справді містерною плетінкою драматичної роботи. Єго читати є може більшим вдолєнем, як бачити на сцені, де певно пропадає не один дотепний патак та тонка відтітка.

Набути можна в Ставропольській книгарні у Львові.

„ТОВАРИШ“

ілюстрований календар на 1902. рік.

Ціна 1 кор. без пересилки поштової; з пересилкою о 10 сот. більше.

Замовляти у Сеня Горука у Львові, площа Домбровского ч. 1.

«ТОВАРИША» можна набувати також у всіх Філіях «Народної Торговлі».

Розклад поїздів залізничних обовязуючий від 1-го мая 1901.

(пригад і відгад поданий після часу середно-європейского).

Поїзд		до Львова		Поїзд		зі Львова	
посп.	особ.			посп.	особ.		
приходить о годині				відходить о годині			
8-10	а	Кракова, Берліна, Варшави, Відня		8-25	до	Станіславова, Підволочиского, Потуптор	
8-20	а	Чернівців (Іцкан, Гв. залу), Гусятина		1-55	8-30	до Підволочиск (Київ) Бродів дв. головний	
8-46	в	Брухович, щод. від 16. мая до 15. вер. вк.		2-08	8-43	» » » дв. Підзамче	
7-45	в	Янова		6-35	до	Лавочного (Мункача, Пешту) Борислава	
7-40	в	Тернопіля, Бродів на дв. Підзамче		8-30	8-40	до Кракова (Відня, Варшави), Берліна	
8-00		на дв. головний		9-00	до	Станіславова, Лавочного (1. зал. до 15. вер.	
8-10	в	Лавочного (Пешту) Калуша, Сянока		9-15	до	Янова	
8-15	в	Сокаля, Рава рускої		9-25	до	Лавочного, Гродів, Гусятина дв. Підзамче	
1-35	8-50	а	Кракова, Відня, Варшави, Пешту, Берліна	9-42	до	Лавочного, Гродів, Гусятина дв. Підзамче	
	11-45	в	Рянова, Любачова, Самбора	10-20	до	Сокаля, Белая, Рава рускої і Любачова	
	11-55	зі	Станіславова (Кересмезе, Потуптор)	10-25	до	Чернівців	
	12-55	в	Янова	1-25	до	Львова від 1. мая до 15. вересня в неділі і свята	
	1-10	зі	Сянокого, Калуша, Хирова а в Лавочного від 1. черв. до 15. вер.	2-15	до	Брухович від 16. мая до 15. вересня в неділі і свята	
	3-14	в	Брухович (16. мая до 15. вер. в неділі і св.)	3-05	до	Львова, Сянокого від 1. мая до 15. вер.	
	4-40	зі	Самбора, Борислава, Стрия	3-15	до	Львова в оденю від 16. мая до 30. вер.	
2-20	8-11	в	Підволочиск (Київ) Бродів на дв. Підзамче	3-26	до	Брухович щод. від 16. мая до 15. вер.	
2-35	5-35			3-30	до	Львова, Хирова, Любачова	
	5-50	в	Кракова				
1-45	5-40	в	Чернівців, Іцкан				
	6-00	в	Сокаля, Белая і Любачова				
Н і ч							
	7-36	в	Брухович (16. мая до 15. вер. в неділі і св.)	12-45	6-10	до	Станіславова
	8-50	в	Брухович від 16. мая до 15. вересня щод.		6-20	до	Кракова (Відня, Берліна, Варшави)
	9-41	в	Янова від 1. мая до 15. вер. щоденно		6-30	до	Львова від 1. мая до 15. вер. т. в дні б. а 16. вер. до 30. цвіт. 1902 щоденно
	9-20	в	Янова (від 1. мая до 15. вер. в неділі і св.)		6-35	до	Лавочного (Пешту) Калуша, Хирова
1-40	9-50	в	Кракова (Відня, Берліна), Ясла, Розвадова		7-10	до	Тернопіля, Бродів дворєць головний
1-31	9-40	в	Чернівців, Букарешту		7-32	до	Сокаля і Рава рускої
12-15	10-20	в	Лавочного (Пешту) Хирова, Калуша		7-52	до	Брухович (16. мая до 15. вер. в неділі і св.)
	10-20	в	Підволочиск (Київ), Бродів на дв. Підзамче		9-30	до	Янова від 1. мая до 15. вересня
	10-02		на дв. голов.		10-30	до	Чернівців і Іцкан
	3-12	в	Підволочиск Кошичинець на дв. Підзамче		11-00	до	Кракова, Відня, Варшави
	3-35		на дворєць головний		11-10	до	Підволочиск, Бродів дв. голов.
					11-32		дв. Підзамче
					4-15	до	Кракова, Відня, Берліна, Самбора
					4-45	до	Львова від 16. мая до 15. вер. щод.

ЗАПІЯ. Гоє і сьва чсодить ся від 6 годин вечером до 5 години 59 минут рано. Гоє середно-європейський риванть ся від часу львівського о 36 минут, а іменно 12 год. часу середно-європейского — 12 год. 36 мин. часу львівского. — В місті выдають білети їзди: Звичайні білети агенція часописий Ст. 1. Соколовского в пасажи Гагсманна ч. 9. від 7. год. оаво до 8. вечером, а білети авичайні і всякі инші, заїзди, іжсторовані провідники, розклад їзди і т. п. бюро інформаційне п. к. залізниць державних (ул. Красівних ч. 5. в подвірю, сходи П. двері ч. 52.) в урядових годинах (8—3 а в свята 9—12).

Контора виміни

ц к упр. гал. акц.

Банку Гіпотечного

2 купує і продає

всякі

папери цінні

і МОНЕТИ

по найдешевшім курсі

сі денним не числячи ніякої

провізії.